





1741.

1. Bencke, Georg Wilh. Ludw.: De vero hereditatis petitionis ~~obj~~ objecto servitutes excludente.
2. Meis, Christianus Frider.: De jure fideicommissum.
3. Muller, Joh. Bernhard: De invaliditate actuum voluntariae jurisdictionis in feriis divinis celebratorum.
4. Rays, Dr. Hartmann: De repetitione ducis et illationum.
5. Wloemen, H. P.: De justitia universalis et particulari usque subdivisione et usu.
6. Wloemen, Stephan Siegm.: De jure successiones seu civis ab intestato quam feudali lineali hujusque origine.

1742.

1. Balsor, Dr. Christophorus: De responsis prudentum ad § 8 inst. de jur. nat. gent. et. civit.

2. Sackenbergh, Henric. Christianus: De juris prudentia
certa methodo tractanda.
3. Sackenbergh, [Henric. Christianus]: De fontibus juris Ro-
mani praetermissa ad Pomponium.
4. Sackenbergh, Henric. Christianus: De servorum conditione.
5. Sackenbergh, Henric. Christianus: De legibus gentis
Bavaricae.
6. Sackenbergh, Henric. Christianus: De ordinibus exer-
citus Germanici.
7. Shuter, Joanes: De exceptione non numeratae
pecuniae non privilegiatae.
8. Wagener, Franciscus Antonius: De testimonio
insubito, ex conventionibus litigantium convales-
cente.
9. Wloemen, Steph. Sigism: De aestimatione puerorum
juxta morem.

1743.

1. Eyle, Hieron. Hartig: De interpretatione legati
ad prias causas in formula dubia.
2. Hase, Dr. Bernh. Christianus: De restitutione in in-
tegrum adversus sententias summorum imperii
dicasteriorum remedio ordinario.
3. Hoffmann, Wilhelm Christianus: De saturatione merca-
tium.
4. Klotz, Dr. Henricus: De fundo aedificii
5. Sanderberg, [Henricus Christianus]: De jure observantiae
ac consuetudinis in causis publicis privatisve.
6. Sanderberg, Henricus Christianus: Delectus florum
ex jurebus nobilitatis Germanicae
7. Sanderberg, Henr. Christianus: Jura egressus et
potestate parentum Germanica ac Romana.

8. Senckenberg, Huric. Christianus: De servorum conditione
9. Senckenberg, Huric. Christianus: De historia et juris
dictione Augusti. Cameralis iudicii.
10. Siegenes, Iohannes: De testatorum potestate in luc.
conjugalia pactitia ac statutaria occasione statu-
torum Francaf. p. I. tit. 4. 5. 7.
11. West, Iohannes Habertus: De revisione actorum.

Pr. 1. g. 1. ~~num.~~ 24.

19

1741, 5

5

DISQUISITIO ACADEMICA
DE
IVSTITIA
VNIVERSALI ET PARTI-
CVLARI EIVSQVE SVBDI-
VISIONE ET VSV

CONTRA
COMMVNEM OPINIONEM
HODIERNORVM
IVRECONSULTORVM

AVTORE
ST. S. WLOEMEN,
DOCTORE ET ADVOCATO ORDINARIO
IN VSVM AUDITORII SVI

NEMINI PRAEIVDICIALIEM IVXTA ARISTOTELIS
NOTIONEM IN LVCEM REDVCTA.

GISSAE, TYPIS EB. H. LAMMERS, ACAD. TYPOG.



KONFRIED
UNIVERS.
ZVHALIE





DISQUISITIO ACADEMICA

*De iustitia vniuersali & particulari, eius subdivissione
& usu.*

§. I.

Iustitiam ab Aristotele ^a) diuidi in vniuersalem & particularem, hanc in commutatiuam & distributi-
uam, commutatiuam in arithmeti-
cam, distributi-
uam in Geometricam, inter omnes Ictos ita notum est,
vt nullum quasi systema, nullus ICiuilis Commentarius
sit, quo haec diuisio non reperiatur expressa, licet a
multis reiecta, a non nullis vero, iuxta Philosophi inten-
tionem penitus non applicata reperiatur.

§. II.

Vt itaque Aristotelis sententia contra tot diuer-
sas hactenus in lucem proditas opiniones vindicetur,
simulque vsus Aristotelicae diuisionis restituatur, dum
vniuersi iuris Quaestiones selectas in collegiis disputare
proposui, operae pretium duxi, hanc materiam, meo
calculo nemini praeiudiciali, in lucem reducere.

A 2

§. III.

^a) Lib. 5, ad Nicomach, c. 3.

§. III.

Ne autem actum committere videar, primo loco, vt Aristoteles iustitiam definiuit, in medium profero, quo deinceps de re ipsa eo securius iudicari possit. Definitio ergo haec est. *Iustitia est virtus, quae in eo consistit, vt in nostris actionibus erga alios sumus iusti, & sic iustitia est habitus iuste agendi.*

§. IV.

Hanc iustitiam diuidit in vniuersalem & particularem: Priorem vocat, quae spectatur in omnium hominum actionibus, quatenus respiciunt alios; particularem vero vocat, quae versatur circa actiones istas, quae hunc vel illum in specie respiciunt.

§. V.

Cum ergo scholastici sensum huius diuisionis non intellexerint, sed putauerint, Aristotelem intelligere per iustitiam vniuersalem, complexum omnium virtutum, eo deuentum, vt & ICI nostri hanc opinionem & inde quod finis Iurisprudentiae nostrae, sit iustitia vniuersalis, non solum particularis, quasi omnes amplexi fuerint, alii autem inprimis nouiores, qui ab Aristotele recedunt, Diuisionem in lemmate praescriptam penitus reiecerint.

§. VI.

Quemadmodum autem Aristoteles per vniuersalem iustitiam, separatam a particulari statuit virtutem, ita eo magis inde patet, quod sub vniuersali particularem intelligi nolit, quam, si sub vniuersali particularem comprehendi voluisset, vt esset vniuersalis complexus

plexus omnium virtutum, ipsi non opus fuisset, iustitiam vniuersalem per aliam virtutem definire.

§. VI.

Constat interim vel ex definitione generali, vel etiam ex Domini Consiliarii intimi Wolffii doctrina *b)* quod iustitia semper rem habeat cum aliis, non cum semet ipsa, nisi iustum quis se fingere velit, tanquam personam extra se constitutam, seu a se ipso diuersam. Adeoque iustitia vniuersalis est consideranda, quatenus extra se agit, & alios, quibus iustitia administranda, respicit, non semet ipsam, vt adeoque dicere debeamus, iustum in executione honesti, non tam se, quam alios respicere debere.

§. VIII.

Hinc si quaeramus, quomodo respectum possimus habere in modo edendi, bibendi, &c. In genere in temperantia? Respondeo, hoc vtiq; procedere potest, nimirum in quantum temperantiam exercens, aliis bonum exemplum porrigit, quo non solum discunt, quomodo virtus temperantiae sit exercenda, sed in simul ad illam virtutem excitantur. Exempla enim duplicem habent vtilitatem. 1^{mo} in docendo virtutem, 2^{do} in excitatione ad illam.

§. IX.

Quia ergo certo certissimum est, quod quilibet sit obligatus, ea omittere, quae tendunt ad imperfectiorem alterius eiusque status *c)* ac multo magis illius felicitatem

A 3

b) Philosophia pract. vniuersali p. 1. §. 241.

c) Wolff, Philos. pr. vii. §. 231.

licitatem pro viribus promouendi: hinc & vnusquisque est obligatus, alteri bonis exemplis subuenire.

§. X.

Si itaque omnes actiones meae, cum habent finem, ac v. gr. dico, nolo inebriari, ne alii scandalum sumant ex meo exemplo & ad idem delictum seducantur, tunc iustus sum in capiendo potu erga alios: nam hoc casu excito alios meo exemplo, & illos doceo, quomodo in capiendo potu se gerere, ac sic virtutem temperantiae exercere debeant,

§. XI.

Hoc autem pertinet ad iustitiam vniuersalem non ad temperantiam: Temperantia enim tantum requirit respectum ad me, non ad alios, in quantum autem alios respicio, sum iustus erga alios.

§. XII.

Proin facili negotio iudicium fieri poterit, quid Aristoteles per iustitiam vniuersalem intelligi voluerit. Nimirum notionem voluit dare iustitiae tanquam virtutis, quae actiones quoad alios moderatur, ne quis actionibus nostris laedatur. Vnde notioni huic conuenienter iustitiam diuidit in vniuersalem & particularem:

§. XIII.

Quis interim tam coecus est, qui non videat, illum iustitiae contrauenire, seu actum iniustum committere, qui suo exemplo alios a bono auocat, & ad malum deducit, & illos docet, quomodo malum sit parandum. Anne quilibet eo, quod quisque sibi est obligatus ad bonum exemplum, ius nanciscitur, hoc a quo-

quolibet postulandi? Qui itaque huiusmodi exempla alteri debita omittit, ipsi ius aufert, qui alicui ius aufert, ipsum iniuria afficit, & sic laedendo alium, iniustus efficitur. Undepater, illum qui suo exemplo alium a bono seducit, iniuste agere, adeoque iniustum esse, in-
 simulque hac seductione laesum, iustas querendi causas habere. Ne dicam huiusmodi malis exemplis laesum, hoc alteri imputare, & reuera se inde laesum dicere. E contrario illum qui aliis bona exempla porrigit, licet interne pessimus esse possit, adeoque exacte bonus non sit, tamen externe, quia aliis materia querendi deficit, iuridice, quemadmodum etiam in iustitia particulari fit, pro vniuersaliter iusto haberi.

§. XIV.

Quod attinet iustitiam particularem, haec cum actionibus particularibus occupata est, quae alios sigillarim respiciunt, e. gr. si cui quid debeo, dicitur, solue quod debes, & solue debito tempore, qui ergo id agit, iustitiae particulari satisfecisse dicendus est.

§. XV.

Inde iustitia particularis dicitur virtus quae alteri tribuit ius suum in particulari: nam & ingenere iustitia definiri potest per virtutem, quae cuilibet tribuit ius suum. At si in particulari alicui ius suum tribuo, vt puta, si ipsi debitum soluo, haec actio ad iustitiam particularem pertinet.

§. XVI.

Porro iustitia vniuersalis ex Ethica, quae versatur circa virtutes, quae intuitu aliorum inducunt ius imper-

perfectum, iustitia particularis vero ex iuris prudentia, quae versatur circa ius perfectum, fundamentum quaerit. Vnde etiam a quibusdam iustitia vniuersalis reperitur definita per virtutem, quae vnicuique reddit ius suum imperfectum, & iustitia particularis, per virtutem quae vnicuique reddit ius suum perfectum, iniustitia vniuersalis per vitium, quo alteri ius suum imperfectum denegatur, iniustitia particularis, per vitium, quo alteri ius suum perfectum denegatur; quo ipse Ulpianus in §. 3. Inst. de iust. & iure respicit, quando haud dubie per praeceptum primum vniuersalem, per praeceptum secundum & tertium iustitiam particularem indigitare contendit.

§. XVII.

Iam sequitur sub diuisio iustitiae particularis in commutatiuam & distributiua. Hinc quae dicatur commutatiua, & quae dicatur distributiua; porro quid sit commutatio & quotuplex? ante omnia dicendum.

§. XVIII.

Iustitia commutatiua dicitur *iustitia particularis, quae tollit querelas ex commutationibus ortas.* Commutatio dicitur *actus, quo id quod erat meum, transfertur in alterum.* e. gr. Si meum alteri vendo, alter illud acquirit, quod antea fuit meum, vnde emptio venditio pertinet ad commutationem. Si quis meum mihi clam aufert, res mea in illum transfertur, vnde & hic actus ad commutationem est referendus, si meum casu fortuito perdo, & alius inuenit, tum & hic id quod meum est accipit, consequenter non minus hoc commutationi accensendum.

§. XIX.

§. XIX.

Nec imponi mihi poterit, me nouum quid hae doctrina excogitasse, siquidem ipsa experientia docet, hancce ideam in veritate esse fundatam, inprimis cum sciamus, varios dari actus physicos, quibus alter acquirit quod alterius est, & quod philosopho licitum fuerit, rem voce arbitraria denominare, vt puta qui de rebus non ex Etymologia, sed ex eo, quod de rebus vel ab experientia vel ratione praedicandum, ratio- cinatur,

§. XX.

At ex dictis facile colligitur, commutationem esse vel spontaneam vel inuitam. Spontaneam fieri me consentiente, qualis est venditio, permutatio, donatio. In- uitam, dissentiente aut ad minimum non consentiente, qualis est, ablatio furtiua, detentio rei alienae inuen- tae &c.

§. XXI.

Vidimus quae sit iustitia commutatiua: nimirum *iustitia particularis*, quae tollit querelas ex *commu- tatione ortas*, siue commutatio sit spontanea siue in- uita. Sed si quaerimus, quomodo ex commutationi- bus querelae enasci possint? quaelibet commutatio tam spontanea, quam inuita in specie debet considerari.

§. XXII.

Nimirum variae possibiles sunt circumstantiae, in quibus etiam ratione commutationis spontaneae, (ni mixturam velis concedere) querelae oriuntur, e. gr. Titius minus pro re mihi dedit, quam verum ipsius pre- tium

B

ibid. huiusmodi

tium est, quia v. gr. rei pretium nesciui. Si hoc factum, actus mihi displicet, inde querimoniam desuper instituo, & sic Querelae oriuntur ex commutatione, licet spontanea, eodem modo, si venditor emptorem in pretio laedit, emptori id displicet, & inde actionem contra venditorem instituit, quod praxis forensis toto die ostendit. Licet hae querelae non semper sint iustae, nam saepius sunt erroneae, saepe illis refragatur lex civilis, d)

§. XXIII.

In commutatione inuita, res omni difficultate caret, quod inde querelae oriuntur: Nam quis aequo animo furtum rei suae ferre vellet, quis est, qui res a se furtive ablatas non vindicare cupiat? Ita est etiam in casu, quo alicuius iura laeduntur, quod in omnibus iniuriis contingit: nam hic abstrahimus ab omni moralitate, & non inquirimus vtrum querelae sint iustae vel non, sed tantum vtrum oriuntur? & si quaerimus, quid hic iustitia commutatiua operetur? R. Est virtus, quae cuiuslibet suum tribuit, nec solum restituit damnum datum, sed simul vindicat iniuriam illatam. Vnde iustitia commutatiua nihil aliud vult, quam, quod quilibet in eum reduci debeat statum, vt iure non habeat querelam contra alterum, & vt in casu dato, querelae tolerantur.

§. XXIV.

Cognito genuino sensu Aristotelis de iustitia commutatiua, facili negotio de huius vsu iudicari poterit. Ergo

d) l. z. c. de rescind. vendit.

go superest, vt de iustitia distributua pauca moneam. Haec iuxta mentem philosophi ita definitur, *quod sit iustitia particularis, quae tollit querelas ex communium diuisione, inter partes alicuius communitatis ortas.*

XXV.

Vt hanc definitionem intelligamus, notandum est, quae dicantur communia. Communia ea dicuntur, *quae ad plures simul spectant, nec sunt vnus.* e. gr. Si plures sunt Candidati Theologiae, omnes ad ministerium Ecclesiam sunt capaces, adeoque omnes merentur stationem vacantem huius vel illius loci; Promotio ad id officium est commune quid. Quando officium illud vacans restitui debet, vnus tantum est, cui id conferendum, non omnes qui aptitudinem siue ius imperfectum ad illud habent, Ergo vnico, vt dicitur, contingit adire Corinthum, ex hoc oriuntur querelae. Iustitia distributua in eo occupata est, ne huiusmodi querelae sint iustae, adeoque iustitiae huic in hoc casu conuenit, si officium hoc modo per subiectum capax restituitur, ne reliqui querelam desuper mouere, iustam causam habeant.

§. XXVI.

Ad communia etiam pertinent onera, quae a ciuibus in ciuitate praestantur, quando haec onera distribuuntur, querelae inde facile oriuntur. Iustitia autem distributua hasce querelas tollere debet, quando distributione id agit, ne vnus alterue ciuis prae reliquis praeruaeretur. Adeoque iustitiae distributuae attributum est, vt remoueat iustas querelas circa diuisionem communium.

§. XXVII.

Tandem Aristoteles indicauit, quomodo iustitia tam commutatiua quam distributiua debeat administrari, & dixit, in iustitia commutatiua obseruandam esse proportionem arithmetica[m], in distributiua vero Geometricam. Cum ergo nec hic ICI intentionem Aristotelis hactenus intellexerint, quoad iustitiam commutatiuam, quatenus in ea proportio seu aequitas arithmetica obseruari debet, notandum suadeo, quod, si nemo querelam contra alium, ratione rei suae mouere debeat, nemini plus iusto & nemini minus iusto, sed cuiuslibet tantū habere liceat, quantum ad illum iure pertinet: nam quamprimum vnus plus aequo, alter minus aequo habet, ille qui minus aequo habet, iuste querelam instituit, quod suum sit penes alterum: si itaque hanc querelam cupimus remetiri, ei qui plus aequo habet, hoc debet auferri & dari ei, qui minus aequo habet, vt inde res reducat[ur] ad aequitatem, consequenter nulli iusta causa querendi superfit: Adeoque aequitas Arithmetica requirit, vt res proportionentur quoad differentiam: Nam si quaero, quantum vnus plus aequo, alter minus habeat, scire debeo, quantum vbi sit subtrahendum, & alteri addendum, vt inde res ad numerum rotundum veniat, si hoc fit, querelis obex est posita: Etenim, si alter habet, totum id quod ad se pertinet, nulla querela ipsi superest. Ponamus casum ex commutatione spontanea. Si Titius a Menio librum emisset pro Imperiali, cuius valor esset non pluris quam vnus floreni, emtor minus, venditor plus aequo haberet: emtor namque ante Imperialem

perialem habuit, nunc tantum librum cuius pretium florenum non excedit. Hinc merito querelam mouer, alterum i. e. Meuium dimidium floreni a se plus aequo habere, si quaeris, quomodo hoc ad aequitatem reducendum? *℞.* Valor libri non excedit florenum, pretium autem quod venditor pro libro accepit, consistit in vno floreno & 30. crucigeris, differentia vero inter florenum & florenum & 30. crucigeros, est in modo dictis crucigeris, ergo florenus a floreno & 30. crucigeris subtrahendus, manebunt 30. crucigeri, qui excedunt florenum, & sic plus aequo a venditore tenentur, quapropter si hi 30. crucigeri emtori restituantur, contentio est finita. Eodem modo res se habet in commutatione inuita: Nam si e. gr. Titius Sempronio contra suam voluntatem 2. florenos abstulit, Titius 2. florenos plus aequo habet, quibus Sempronius inique caret. Si itaque hancce differentiam ad aequalitatem reducere velis, statim vides, Sempronium nihil habere, Titium omne quod ad Sempronium pertinet, adeoque differentia est in toto, quod ergo illi, cui est ablatum, est restituendum.

§. XXVIII.

Restat nunc vt etiam ostendam, quid voluerit Aristoteles, vbi in iustitia distributiua proportionem Geometricam obseruandam esse inculcauit. Constat Iustitiam distributiua vel maxime versari circa ius imperfectum, hoc vero admittit gradus atque adeo communium distributio fieri debet gradibus istis proportionaliter, ita vt secundo gradui respondeat duplum,

B 3

tri.

tripulum, quadruplum, Quod vt intelligatur, non minus exemplis est declarandum.

§. XXIX.

Supra (§. 25.) dixi, inter communia etiam referri munera. Munera non omnia vnus sunt bonitatis: munus namq; unum, altero honore & prouentibus praeualet. Illi qui ad Munus aliquod se habilitarunt, ius etiam habent, in ciuitate talia munera petendi, imo iure imperfecto istis debetur istiusmodi munus. Nimirum communitas est obligata ad talia munera, quantum ius imperfectum permittit, illos admittendi. Habiliori itaque munus magis proficuum est conferendum, quam tali qui minus habilis est ad tale subeundum; vnde si hic illi praefertur, & inhabiliori aut optimum aut solimunus, habiliori vero deterius vel nullum conferatur, dicitur quod bonitas muneris non sit proportionata cum meritis illius, in quem munus est collatum, consequenter hoc contrariatur iustitiae distributivae. Vti monui, ad hanc iustitiam quoque pertinent onera. Ciues propterea sunt obligati ad contributionem onerum, quia prae aliis extra ciuitatem constitutis, hanc praerogatiuam habent, vt in ciuitate viuant iuribusque & emolumentis ciuitatis fruantur. Quo opulenter ergo quis est, eo maiorem utilitatem ius ciuitatis illi affert, dum occasionem ipsi tribuit, non solum suis bonis lucrum quaerendi, sed etiam parta conseruandi; vnde etiam aequitati conuenit, vt pro quantitate emolumenti proportionaliter ad conseruationem ciuitatis plus contribuat, quam ille qui tantis opu-



opulentiis destituitur, adeoque ex ciuitate tantum lucrum percipere nequit. Proportionanda itaque sunt opibus quae possidentur vel acquiruntur, onera.

§. XXX.

Quatenus ergo in distributione onerum gradus debent obseruari, vt nimirum quantitas distributionis respondeat certis gradibus, nullum dubium est, quin haec proportio, vti mathematici vocant, sit geometrica: nam si quis duplo plus in bonis habet altero, iuxta iustitiam distributiuam opus est, vt duplum contribuat de suis facultatibus, alter simplum; Etenim, si ponamus, alterum duplum in bonis habere, alterum simplum, & qui simplum possidet, tantum contribuire debere, quantum contribuit ille, qui habet duplum, iustam pauperior causam habebit querendi: dum autem iustitia distributiuam tollere debet querelas ex communium diuisione inter partes alicuius communitatis ortas, semper proportio geometrica obseruari debet.

§. XXXI.

Hisce demonstratis, ex re ipsa utilitas huius doctrinae Aristotelicae abunde patet: Nam siue respiciamus iustitiam vniuersalem, siue vtramque speciem iustitiae particularis, vtraque in considerationem venire debet, nisi intuitu aliorum quis iniustus vocari velit. Omnes enim homines qui sese student praestare ceteris animalibus, quantum attinet iustitiam vniuersalem, summa ope niti decet, ne aliis malo exemplo sint, & scandalum ipsis praebeant, quin iis incumbat, se iniucem ad uirtutem excitare sicque docere, quomodo uirtus sit amplectenda.

§. XXXII.

§. XXXII.

Postquam igitur hoc in omnibus actionibus hominum requiritur, & in singulis actionibus iustitiam vniuersalem, prae oculis habere debemus, quo simul noua acquirimus motiua actionum intrinsece malarum omittendarum, vel intrinsece bonarum committendarum. e)

§. XXXIII.

In administratione iustitiae particularis, tantum negotium nobis est, aut cum rebus singulorum, aut cum communibus. Si itaque scire cupimus, quid iuris sit circa res singulorum, iustitiam commutatiuam adhibere debemus, si autem iusti esse velimus circa communia, iustitia distributiua obseruanda erit. Illi igitur qui iura profitentur, administrare debent, tam iustitiam vniuersalem, quam particularem, quod fieri non potest, nisi conceptum de vtraque iustitia habeant.

§. XXXIV.

Coronidis loco videndum, cur Icti hactenus ab hac idea recesserint, & num rationem sufficientem habuerint! Quod primum attinet, putauerunt, quod particulare sub vniuersali lateat. Sed licet hoc verum sit, Aristoteles tamen separare voluit a se inuicem aequitatem & iustitiam i. e. iustitiam perfectam & iustitiam imperfectam, vt ostenderet, iustitiam perfectam seu particularem coniunctam esse cum iure cogendi alterum si

e) Consil. inr. Wolff philosophia practica vniuersali parte priore §. 127. & 128.

si obligationi suae satisfacere noluerit, iustitiam vero imperfectam seu vniuersalem, non esse coniunctam cum iure cogendi, vbi alter obligationi satisfacere denegat, secundo docuit, iustitiam particularem tantum singulos, vniuersalem vero omnes simul respicere, quamuis alio respectu & iustitia particularis, quatenus moralitati conuenit, ad iustitiam vniuersalem referri possit. Quemadmodum autem iustitia particularis solum est obiectum fori, sic etiam haec iustitia, non vniuersalis, est obiectum iurisprudentiae civilis, utpote quae necessitatem obligationis infert, & ius dat exigendi ac cogendi. Interim iustitia vniuersalis, licet in Ethica virtutes doceantur, tamen proprie non ad Ethicam sed ad iurisprudentiam naturalem pertinet, siquidem Ethica non docet ius, sed virtutes quomodo exercendae. Enimvero, quia ius imperfectum non minus verum est ius, quam quodcunque aliud, cum in illud quadret definitio iuris, vi cuius *ius est facultas agendi, quod moraliter possibile est, & non agendi, quod moraliter impossibile est,*

nimirum iure agimus, si quod moraliter possibile est agimus: nullo autem agimus iure, si moraliter impossibile agimus,

hinc negandum non est, quin etiam ius vniuersale pertineat ad iurisprudentiam.

§. XXXIV.

Deinde quoad diuisionem iustitiae particularis in commutatiuam & distributiua, putauerunt, quod Aristoteles iustitiam expleticem nimis arcto vocabulo dixerit commutatiuam, & hoc modo ex praeculio

C

culi,

culi, vbi putauerunt verba in se aliquid denotare, se fundant in Etymologia rei; At iam supra dixi, quod non deceat philosophum ratiocinari de rebus ex Etymologia, sed ex notionibus ad Etymologiam. Vnde parum refert, an vocabulum nimis arctum, an vero nimis latum sit, sed sufficit scire, quid philosophus per vocabulum intellexerit,

§. XXXV.

Interim nec vocabula Aristotelis nimis arcta sunt; si modo intelligamus, quid sit commutatio. Cum ergo commutatio non habeat eum significatum, quem olim ex doctrina Aristotelis collegerunt, vt nimirum idem sit, ac alicui aliquid commodare, seu alicui aliquid dare, & vicissim ab eo aliquid auferre, vt adeoque furtum cum hoc non conueniat, sed vti iam supra (§. 18.) definiui, *fit actus, quo id quod erat meum, transfertur in alium*: facile intelligimus, vocabulum commutare, hoc sensu, non esse nimis arctum. Et cum nulla penitus ratio solida inueniatur, cur vocabulum *distributiuum* debeat mutari, iure merito huic vocabulo, tanquam termino artis, eo magis subscribimus, quo certius illud rem ipsam optime exprimit.

§. XXXVI.

Sunt quidam qui integram hanc diuisionem impugnant, & dicunt, in iustitia commutatiua non semper obseruari proportionem arithmeticam, nec in iustitia distributiuam semper obseruari proportionem geometricam, adeoque putant hanc diuisionem ex eorum genere esse, quae saepe locum habent, non semper. Si autem

tem

tem rem consideramus, uti eam supra explicavi, facile contrarium apparebit, quod nimirum non semper in commutationibus aequalitas sit obseruanda, ut vnus tantum habeat, quantum alter, ac eodem modo res se habet in iustitia distributua cum proportione geometrica: Nam quod inter alios proponit Hugo Grotius f) 1) contractum societatis expleri proportione comparata seu geometrica. Et si 2do vnus tantum aptus inueniatur ad munus publicum, ramen non alia quam simplici commensione attributionem fieri, concedo quidem quoad primam instantiam, in contractu societatis lucrum & damnum diuidi geometricae, nempe in ratione collationis: praesertim, cum in Arithmetica habeamus regulam societatis, iuxta quam lucrum & damnum quod inter socios distribuendum, computatur, vbi dicimus, qui duplum contulit ad societatem, duplum lucri accipit & duplum damni, sed hoc superioribus non contradicit: nam secundum iustitiam commutatiuam non quaeritur, quomodo lucrum & damnum sit proportionandum, sed solum, quantum quisque habere debeat, ne iuste querelam mouere possit, ut adeoque quaestio quomodo lucrum & damnum sit proportionandum? iustitia geometrica decidatur, v. gr. duo habent societatem, vnus 10000. flor. habet in negotio, alter 20000., post in calculum reducitur, quod quisque sociorum habere debeat, alter diceret, se audiuisse, societatem esse fraternitatem, adeoque cuique aequale

C 2

lucrum

f) de iure B. & P. L. 1. c. §. 8. n. 2.

lucrum tribuendum, tum alter utique querelas iuste moueret, non propterea quod iustitia geometrica obseruetur, sed propterea, quia alter ipsi minus dare decreuit, quam iure praetendit: Hinc supponimus, quod distribuatur secundum proportionem geometricam, qui duplum dedit, duplum debet accipere: qui 20000. fl. habet in negotio, 800. & alter, qui 10000. in negotium contulit, 400. accipiet. Si autem illi cui 800. sunt soluenda, tantum 600. soluuntur; necessario alterum in 200. fl. sibi habet debitorem, vnde querelam mouet, & dicit tantum sibi non esse solutum, quantum iure solui debuisset: Hoc casu iuxta iustitiam commutatiuam res ita est decidenda; vt ei auferatur, qui plus aequo habet, & detur illi qui minus aequo habet, qua praecua querela cessat, consequenter allegatus autor & qui cum eo faciunt, in neglecta attentione ad ius alteri competens, & quaestionem, quid faciendum, si alterius ius laedatur? errant. g)

§. XXXVII.

Nec alio modo secunda obiectio se habet, neque enim omnis detractio & additio, est proportionis arithmeticae, sed quando per istam detractionem & additionem duo inaequalia ad idem medium rediguntur, vt numero vel quantitate aequalia fiant. In calibus igitur istius-

g) vid. Arist. V. Eth. V. Pol. I, & VII. Eudem. 10. V. Eth. 10. vbi aequale secundum proportionem arithmetica vocat numero aequale IX. Eth. 9. pr. vbi nominat aequale sec. quantitatem. Et III. Pol. 9. vbi appellat hanc aequalitatem *ισότης τῆς πρᾶξης* aequalitatem rei. Dnus Conf. Cramer program: partes aequales in lucro & damno sociorum expectandas explic. pag. 10, & 11.

istiusmodi, explorato iusto, iuxta proportionem geometricam, illud, quod est praeter hanc proportionem, detrahatur, & alteri, cui deest, adiicitur, & tunc inaequalia fiunt aequalia, non arithmetice seu numero, sed geometricae & sub tali respectu, ut 2do gradui respondeat duplum, triplum, quadruplum &c. b)

§. XXXVIII.

Porro obiicere solent, commutationem non semper versari circa res singulorum, nec distributivam versari semper circa res communes. Sed id quod dicunt, non probant, multo minus instantiae solitae relevant: Nam quando per instantiam ponunt, quod in casu, si quis de re sua legare velit, distributiva iustitia sit applicanda, cum tamen hic non diuidantur res communes, sed singulorum. Adeoque putant, distributivam hic versari circa rem singularem, consequenter dari probatum, quod iustitia distributiva etiam subinde versetur circa res singulares. Id sub notatione vocum ab Aristotele prolatarum facile refellitur.

§. XXXIX.

Vt ergo hanc instantiam eo melius diiudicemus imprimis dicendum est, quid Aristoteles intelligat, per res singulares, & quid velit per res communes. Vbi notamus, Aristotelem per res communes intelligere eas, ad quas pluribus ius aliquod est, vbi non quidem praecise & semper ius unius modi requiritur, sed quando plures simul ius ad rem vel in re habent, illa res vocatur communis, uti contingit in ciuitate, ibi plures, qui

C 3 habiles

b) vid. l. 7, §. 15, ff. soluto matrim.

habiles sunt, ius habent ad vnum idemque munus publicum, licet hoc ius sit imperfectum, vnde & munera vocantur res communes totius ciuitatis. Ita etiam in societate, singuli socii ius habent, ad lucrum & damnum commune, etsi hoc vltimum nihil emolumenti secum ferat: nam non omnia iura sunt lucrosa, quapropter & lucrum & damnum communia vocantur. Res vero singulorum dicuntur in oppositione ad res communes, ad quas vni competit ius quod alteri non competit, siue competere potest. Quale ius v. gr. est dominium, qui enim Dominus rei est, eius hoc modo res est, vt nemo tale ius Domini in illa re habeat, & de re mea possum disponere pro lubitu, adeo vt nullus sit, qui hac facultate iure vti possit, nisi me in iure meo laedere velit. Si itaque casum praepositum legatorum consideramus: quaestio haec mouetur, an distributio legatorum ad iustitiam commutatiuam, an distributiuiam pertineat? & putant pertinere ad iustitiam distributiuiam, non commutatiuam, licet locutio sit de re singulari; siquidem res quae legantur, & bona quae possidentur, & ex quibus legata relinqui debent, proprietatis iure ad eum pertinent, qui legata disponit, consequenter haec dispositio requirit distributionem, in qua iustitiam distributiuiam versari dicunt circa res singulorum. Sed res quae legantur duplici modo sunt considerandae 1^{mo} respectu legantis 2^{do} respectu legatariorum. Si consideramus rem, de qua legatur, tanquam rem legantis, utique haec res pertinet ad res singulorum: Nam ille qui legat, proprie dominus rei esse debet; E contrario, si res legatas considero respectu legatariorum, tum habentur

bentur tanquam res communes inter plures diuidendae; nimirum si quis in modo legandi iustus esse vult, ille, cui legatur, ius imperfectum ad legatum habere debet, & intantum, in quantum legatarii ad sibi legandum aptitudinem habent, res legata venit sub nomine rei communis inter plures diuidendae.

§. XXXIX.

Sed verum non est, quod testator rem diuidat, quae est singulorum, cum res diuidenda hic consideretur tanquam communis: quod idem ex hoc patet, quia ille qui non habet, quod iuste leget, & per legatum haeredes laedit, per id peccat, in tantum, vt extra ius imperfectum, ipsae leges ciuiles, potestatem legandi, ne sui haeredes inde laedantur, restrinxerint. *b)*

§. XL.

Secundo dicunt, quod iustitia commutatiua subinde versetur circa res communes, Ast vero haec obiectio plane nullius est momenti; nam quando putant, quod ciuitas, quae de communi reddit, quod ciuium quidam in Rem publicam impenderunt, non nisi iustitiae commutatiuae officio fungatur, admodum errant, quia debitum ciuitatis ciuibus quibusdam reddendum, hic non consideratur tanquam res communis, sed tanquam res quae ad singulos pertinet: si enim ciuitas debet, hoc quod ciuitas a me mutuo accepit, non est ciuitatis, nec ius habet in illud debitum, licet ciuitas sit obligata vt soluat ex eo, quod ipsius est; nec hic ad
est

b) vid l, hac edictali c, de sec: nupt,

est diuifio communium inter plures, nec vni redditur id, ad quod plures ius imperfectum habent, fed vnus id acquirit, ad quod ius habet perfectum; conſequenter nec iuſtitia commutatiua hic verſatur circa res communes, fed circa res quae ſunt ſingulorum, ne dicam, quod ciuitas ſi mutuo a me pecuniam accipit, non conſideretur intuitu debiti tanquam ciuitas, fed tanquam perſona ſingularis, proinde non poteſt dici, quod hic actus ad ciuitatem pertineat: nulla ergo hic adeſt diſtributio, quia ex aerario creditori ſoluitur, & non tali, qui cum aliis coniunctim ad debitum illud ius imperfectum habet, licet aliud obtineat in concurſu creditorum l. 6. in fin. C. de bon. aut. iud. poſſid.

F I N I S.



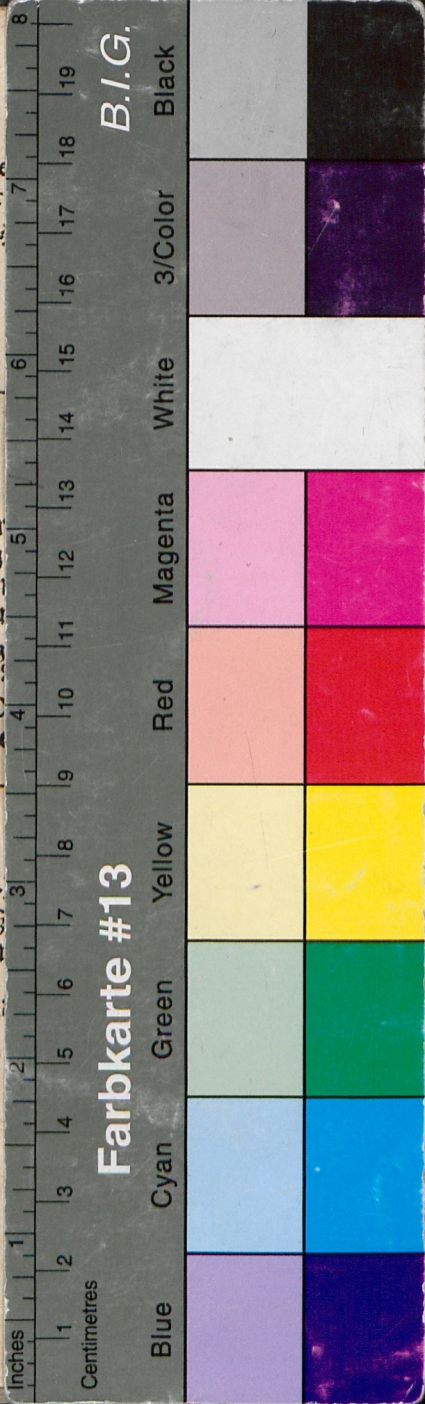
ULB Halle

005 376 092

3







19

Pr. 1. g. 1. num. 24.

1741,5

5

P. 1

DISQUISITIO ACADEMICA
DE
IVSTITIA
VNIVERSALI ET PARTI-
CVLARI EIVSQVE SVBDI-
VISIONE ET VSV
CONTRA
COMMVNEM OPINIONEM
HODIERNORVM
IVRECONSULTORVM
AVTORE
ST. S. WLOEMEN,
DOCTORE ET ADVOCATO ORDINARIO
IN VSVM AUDITORII SVI
NEMINI PRAEIVDICIALIEM IVXTA ARISTOTELIS
NOTIONEM IN LVCEM REDVCTA.

GISSAE, TYPIS EB. H. LAMMERS, ACAD. TYPOG.

